

***Samurai* van oost naar west**

Nena Stritzel

December 2021

Inleiding

Doorheen de geschiedenis van Japan waren *samurai* (侍) alleen te vinden op het oorlogsveld of in het parlement, in tegenstelling tot nu, waar ze te vinden zijn in de massamedia.¹ *Samurai* hebben lang tot de Westerse verbeelding gesproken. Van een lange en trotse militaire traditie daterende vanaf de 10e eeuw, hebben de *samurai* verschillende veranderingen ondergaan en symboliseren ze vandaag de dag veel zaken voor modern Japan en de rest van de wereld.² Echter, om te begrijpen wie of wat *samurai* zijn, hoe ze zijn geëvolueerd en waarom ze zo'n impact hebben op de populaire cultuur moeten we kijken naar de geschiedenis van Japan en de rol van de *samurai* in het vormen van hedendaags modern Japan en hun invloed op de westerse cultuur. De *samurai* zijn niet in één dag gecreëerd en verdwenen niet van het doek na de Meiji-restauratie in 1867.³

Krijgersklasse in Japan

In de late Heian periode (794-1185) ontstond de krijgersklasse als reactie tegen de afschaffing van dienstplicht in 792. Er zijn verschillende plaatsen van herkomst. Bijvoorbeeld in en rond Kyoto evolueerden de politie en de bewakers die voor de aristocratische families werkten tot krijgers. Een tweede groep waren de Kondei. Ze kregen de wettelijke bevoegdheid om hun land te beschermen en de grenzen te beschermen tegen barbaren. De laatste groep waren lokale elites die hun landgoed moesten beschermen van bandieten of ambtenaren van de centrale overheid. Deze drie groepen vormen samen de basis van de vroege *samurai*. Twee van de grote krijger families in die tijd waren de Taira clan (平氏) en Minamoto clan (源氏).⁴

Uiteindelijk zat er voor de verzwakte centrale overheid niets anders op dan afhankelijk te worden van de militaire macht van deze families. Deels om opstanden op het platteland te controleren en deels om te helpen geschillen op te lossen over de opvolging binnen de keizerlijke familie. Vanaf de late 11e eeuw, nadat de macht van de Fujiwara clan (藤原氏) begon te dalen na discussie over de opvolger, kwam er voor het eerst in 1156 tijdens een politiek geschil een directe militaire ingreep door de regionale clans. Vanaf die tijd speelden de krijger families de centrale rol in de overheid.⁵

Tijdens de Kamakura periode (1185-1333) kwam er een verandering in de Japanse samenleving. De krachtige, meer gerichte macht van het leger nam de plaats in van bureaucraten die het land vanuit de hoofdstad probeerden te besturen. De *samurai* hadden hun eigen praktische cultuur die een impact had op de Japanse samenleving. Het gevaar van de Mongolen

¹ Pedersen, 2019

² Vaporis, 2019 p. xxi

³ Knock, 2008 p.6

⁴ Knock, 2008 p.12

⁵ Knock, 2008 p.12-13

leidde tot een groter gevoel van eenheid tussen de Japanners, aangezien ze zich verzette tegen buitenlandse dominantie. Minamoto no Yoritomo (源 頼朝, 1147-1199) kreeg de titel van *shōgun* (将軍, lett. vert.: 'legerleider die de barbaren verslaat') in 1192 met zijn overheid gekend als *bakufu* (幕府). Yoritomo diende een aanvraag om militaire gouverneurs voor de provincies in te schakelen, gekend als *shōgu* (守護) met onder hen *jitō* (地頭), of territoriale rentmeesters. Zijn trouwe vazals zijn gekend als *gokenin* (御家人) en de krijgers als *saburahi* (さぶらひ), afkomstig van een oud woord dat 'dienen' betekend, dat later evolueerde naar het woord *samurai*. De belangrijkste plicht van de *saburahi* was de heer dienen in plaats van de keizer wat ervoor zorgde dat de keizerlijke macht verminderde. De keizer werd een symbool zonder echte macht. De code die ontwikkelde tussen de *samurai* kwam bekend te staan als *bushidō* (武士道), de weg van de krijger, en bevat elementen van Confucianisme, Boeddhisme en Shintoïsme. Training in de krijgskunsten stond centraal in hun leven. Later zien we de uitwerking van Japanse zwaardvechtkunst, boogschieten en paardrijden.⁶

De Sengoku periode of Periode van de Strijdende Staten (1467-1568) was een tijd van chaos met gevechten over macht binnen en tussen *samurai* families. *Daimyō* (大名)⁷, die de volgende vierhonderd jaar het land zouden domineren, begonnen te verschijnen. Het belastingssysteem (*shōen*, 莊園 of 庄園) stortte in samen met de centrale overheid. Vele *daimyō* bouwden kastelen die gebruikt werden als commerciële centra, gelijkaardig aan de kastelen in Middeleeuws Europa. De Periode van de Strijdende Staten leidde tot een zwak en verdeeld land. Het was dan dat de eerste drie grote leiders op de voorgrond kwamen. Namelijk Oda Nobunaga 織田 信長 (1534-1582), Toyotomi Hideyoshi 豊臣 秀吉 (1536-1598) en Tokugawa Ieyasu 徳川家康 (1542-1616). Elk hadden ze hun sterke punten en samen verenigden ze Japan.⁸

De angst bij de Tokugawa leiderschap zorgde voor de sluiting van Japan naar de buitenwereld toe, gekend onder de naam *sakoku* (鎖国) van 1603 tot 1868. De reden was om de macht van de regionale *daimyō* tegen te gaan en zo ook de komst van het Christendom uit het Westen. Als resultaat waren buitenlanders tijdelijk verbannen van het land en mochten Japanners geen contact hebben met de buitenwereld. Het enige contact was de handel met de Nederlanders op het eiland Dejima in Nagasaki. Voor de komende twee decennia was er relatieve vrede in Japan waarin de waarden van de *samurai* werden verrijkt en dit liet een waardering na voor de eigenschappen zoals plicht, loyaliteit, discipline en opoffering. De "weg van de krijger" of *bushidō* werd gezien als een filosofie van moreel gedrag. Loyaliteit aan de heer stond centraal, gebaseerd op Neo-Confuciaanse ethiek.⁹

⁶ Knock, 2008 p.14-15

⁷ *Daimyō* waren de machtigste feudale leiders vanaf 10e tot 19e eeuwse Japan volgend op de shogunaat.

⁸ Knock, 2008 p. 20-22

⁹ Knock -, 2008 p.28-30

Wanneer de Meiji regering in 1868, in coalitie met individuele *samurai*¹⁰, een einde bracht aan het feodalisme, keerden ze zich naar de *samurai*, nobel maar verzwakt, die door de eeuwen heen bureaucraten werden. Deze *samurai* verzekerden lucratieve monopolies, subsidies en staatsbezit.¹¹ Deze politieke transformatie in Japan is een van de meest opmerkelijke van het moderne tijdperk door haar snelheid en reikwijdte, vooral gezien het feit dat dit het beginpunt werd van het traject van Japan om het eerste land buiten Europa en Noord-Amerika te worden dat kapitalistische industrialisatie onderging en uitgroeide tot een belangrijke economische en politieke macht.¹² Het effect van de *samurai* op de Japanse regering wekte bewondering op in Groot-Brittannië. Het begin van de fascinatie vanuit het Westen naar de Japanse *samurai*.

De “westerse” *samurai*

Dankzij de Amerikaanse commodore Matthew C. Perry, die met zijn zwart ship de deuren opende naar Japan in 1853, begonnen westerse toeristen en diplomaten positieve afbeeldingen over het paradijselijk Japan in hun verhalen te tekenen, en creëerden romantische beelden van een natie met smaak, gevoeligheid en prachtige esthetiek. De positie van de *samurai* binnen de maatschappij was een bron van eindeloze fascinatie. De *samurai* cultuur werd niet gezien als vreemd of exotisch, maar eerder zo goed als de aristocratische moralen in het Westen. Zelfs *seppuku* (切腹) of *harakiri* (腹切り), de traditionele vorm van zelfmoord voor de *samurai*, werd door een Britse ambtenaar beschreven als een ceremonie van extreme waardigheid en volharding.¹³ Groot-Brittannië was vanaf de eeuwwisseling enorm enthousiast over alle Japanse dingen, een collectieve vorm van aanbidding die vaak wordt omschreven als ‘Japonisme’.¹⁴

Termen zoals *bushidō* en *samurai* riepen verschillende resonanties op in de westerse geest en verbeelding. De *samurai* werd inderdaad een van de krachtigste afbeelding van Japan in het Westen die herinneringen oproepen van oorlog, brutaliteit en fanatisme. Het was een beeld dat werd versterkt door films zoals *Throne of Blood* (1957) en *Seven Samurai* (1954) van Akira Kurosawa (黒澤 明), en de romans *King Rat* (1962) van James Clavell en *The Bridge over the River Kwai* (1952) van Pierre Boulle.¹⁵ Voor vijftig jaar, van 1920 tot 1970, waren de *samurai* films belangrijke populaire elementen voor de Japanse massacultuur. Terwijl de *samurai* cultuur in de vijftig jaar na de Meiji-hervorming in de vergeethoek was geraakt, werd met de komst van filmtechnologie naar Japan, in de jaren 1920, het romantische beeld van de *samurai* wereld opnieuw gecreëerd op film.¹⁶

¹⁰ Cohen, 2014 p. 155

¹¹ Knock, 2008 p. 38

¹² Cohen, 2014 p. 140-141

¹³ Hirshfield, 2004 p. 56

¹⁴ Hirshfield, 2004 p. 59

¹⁵ Hirshfield, 2004 p.59

¹⁶ Tada, 1986 p. 48

Echter, ontwikkelde de opening naar Japan ook een ingewikkelde relatie tussen de Verenigde Staten en Japan. De blanke fantasie om een *samurai* krijger te worden is een symptoom van het gecompliceerde Amerikaanse verlangen naar Japan, dat gevormd werd door de steeds veranderende Japans-Amerikaanse relaties van de afgelopen 160 jaar. In tegenstelling tot de Amerikaanse oorlogspropaganda waarin Japan werd voorgesteld als een natie van mensen met vechtlust en geweld en de *samurai* als de perfecte weerspiegeling van het ras.¹⁷ Zo werd er tijdens de Amerikaanse bezetting van Japan tussen 1945 en 1952 een verbod gelegd op het maken van *samurai* films. Ze baseerden zich op het geloof dat *bushidō* Japan voedde met agressief en uitbreiding georiënteerd fascisme dat leidde tot de Tweede Wereldoorlog. De regering concludeerde vanzelfsprekend dat het verbieden van *samurai* films het Japanse militarisme en ultranationalisme zou elimineren. Echter, volgens auteur Mitsuhiro Yoshimoto van het boek "Kurosawa: Film Studies and Japanese Cinema" (2000), was de *samurai* of *jidaigeki*¹⁸ (時代劇) film verre van het bevorderen van feodale idealen en, in feite, werd het genre zelfs onderdrukt door de militaristische Japanse regering.¹⁹

De hedendaagse relatie tussen Japan en Amerika is, volgens de historicus John W. Dower, geen evenredige en zou ook nooit zo geweest zijn. Deze ongelijke relatie is vastgelegd in de representatie van Japan in hedendaags Hollywood cinema en televisie, die tegenstrijdigheden weerspiegelen binnen het Amerikaanse populaire discours over Japan, dat uitgaat van de historische betrekkingen tussen twee landen als vriend en vijand, en als partner en concurrent. Hollywood heeft Japan op veel verschillende manier gepresenteerd: van een barbaarse Oosterse, vechtende *samurai*-krijger, exotische *geisha*, geniepige ninja, en genadeloze *yakuza*. Vooral het beeld van Hollywood over de blanke *samurai* is interessant. Hollywood cinema heeft *samurai* films en televisieseries gemaakt waarin de *samurai* en het feodale militarisme sterk worden verheerlijkt door de ogen van blanke *samurai* personages. 'The Last Samurai' (2003) is vooral een interessante film door zijn populariteit in Amerika en Japan en zijn mix van wildwest en *samurai* genres, die beide worden beschouwd als de meest nationale genres van elk land.²⁰ De gouden jaren van de *samurai* mogen dan afgelopen zijn, hun nalatenschap heeft grote sporen achtergelaten in de filmindustrie.

¹⁷ Hirshfield, 2004 p. 59

¹⁸ *Jidaigeki* verwijst naar films die zich afspelen in de historische tijden van Tokugawa of Edo, begin 1600 tot 1867 (Yoshimoto, 2000)

¹⁹ Shin, 2010 p. 1066

²⁰ Shin, 2010 p. 1065-1066

Bibliografie

- Cohen, Mark. "The political process of the revolutionary samurai: a comparative reconsideration of Japan's Meiji Restoration." *Theory and Society* 43, no. 2 (2014): 139-168.
- Hirshfield, Claire. "The Legendary Samurai: HG Wells and A Modern Utopia." *Flashes of the Fantastic: Selected Essays from The War of the Worlds* (2004): 55-64.
- Kock, Remo. "The Impact of Samurai Philosophy on Global Business Practices." (2008).
- Pedersen, Michelle Rønne Rosin, and Jakob Skyt Jensen. "A Fight to the Last Man Standing: The Tale of the Honourable Warrior and his Impeccable Loyalty to his Commander The Importance of the Samurai for the Japanese Self-Image." (June 2019): 2-7.
- Shin, Mina. "Making a Samurai Western: Japan and the White Samurai Fantasy in The Last Samurai." *The Journal of Popular Culture* 43, no. 5 (2010): 1065-1080.
- Tada, Michitaro. "The Destiny of Samurai Films." *East-West Film Journal* 1, no. 1 (1986): 48-58.
- Vaporis, Constantine Nomikos. *Samurai: An Encyclopedia of Japan's Cultured Warriors*. ABC-CLIO, 2019.
- Yoshimoto, Mitsuhiro. *Kurosawa: Film studies and Japanese cinema*. Duke University Press, 2000.